

מבט על, גיליון 656, 15 בינואר 2015

הסוגיה הפלסטינית בזירה הבינלאומית המרוחקת – המקרה של סרי-לנקה

שלומי יאס

ב-8 בינואר 2015 התקיימו בסרי-לנקה בחירות לנשיאות. מהינדה רג'יפקסה, שנבחר ב-2005 ושוב ב-2010, התמודד מול מייטריפלה סיריסנה, הנוטה למדיניות פרו-מערבית ואשר זכה לתמיכת פוליטיקאים בדימוס ומנהיגי מפלגות המיעוטים. הבחירות נערכו על רקע צניחה בפופולריות של הנשיא, טענות לשחיתות ומתחים מתמשכים בין העדות השונות במדינה. סיריסנה ניצח וקיבל 51.28 אחוזים מהקולות, בעוד רג'יפקסה קיבל 47.58 אחוזים בלבד. בטקס השבעתו לנשיא, סיריסנה הודיע שיפעל לביזור סמכויות הנשיא לפרלמנט, לקבינט ולמערכת המשפט, ליצירת ממשלת אחדות לאומית, ולביטול שורת הגבלות על אמצעי התקשורת.

מעניין לציין, שהסוגיה הפלסטינית הייתה על סדר היום בסרי-לנקה בעת מסע הבחירות, ובאמצעות התייחסות אליה ביקשו פוליטיקאים לגייס תמיכה. למשל, במאמר שפורסם במהלך מסע הבחירות באתר 'Asian Tribune', ושכותרתו – "מהינדה רג'יפקסה - מוסלמים וסולידריות פלסטינית", נמתחה ביקורת נוקבת על מנהיגי מפלגות מוסלמיות שערקו לאופוזיציה, ונטען, כי למעשה הם "בגדו" בנשיא. הכותב תהה: "האם היו יכולים למצוא חבר טוב יותר לסוגיה הפלסטינית מאשר הנשיא רג'יפקסה?" לשון חריפה זו העידה על חשיבותה של הסוגיה הפלסטינית בזירה הציבורית ובדעת הקהל במדינה.

ההתעניינות מצדה של המערכת הפוליטית בסרי-לנקה בסוגיה הפלסטינית, ובפרט התמיכה בעניין הפלסטיני, אינן תופעות חדשות במדינה זו. ביולי 1970 סרי-לנקה ניתקה את היחסים הדיפלומטיים עם ישראל בתואנה שישאל סירבה לפעול בהתאם להחלטת מועצת הביטחון 242, אשר קראה לפינוי כוחותיה מהשטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים. כחבר פרלמנט צעיר, הנשיא לשעבר רג'יפקסה צידד בהחלטה והביע סולידריות עמוקה עם המאבק הפלסטיני לעצמאות. כן היה שותף מרכזי לפתיחת שגרירות אש"ף בבירה קולומבו ביולי 1975, ושנה מאוחר יותר ייסד את "האגודה לסולידריות סרי-לנקה-פלסטיין" ועמד בראשה כשלושה עשורים. בראיון שהעניק מאוחר יותר לסוכנות הידיעות הפלסטינית, Wafa, אמר: "כחבר פרלמנט וכנשיא האגודה הייתי מעורב בפתיחת שגרירות אש"ף. בכך יכולנו להשיב להאשמות הלובי הציוני שניסה לתאר את אש"ף כארגון טרור". יאסר ערפאת ביקר בסרי-לנקה במאוס 1997, התקבל כראש מדינה ונפגש עם הנשיא דאז צ'נדריקה בנדרנייקה. ערפאת הציע לתווך בקידום פתרון לסכסוך בין ממשלת סרי-לנקה לבין "הנמרים הטמילים" – הארגון שפעל להקמת מדינה טמילית עצמאית בצפון-מזרח האי. רג'יפקסה, שנפגש עם ערפאת באותה הזדמנות, התבטא בעבר, כי "ערפאת הוא מהמנהיגים הדגולים בעולם" וכי "כל מנהיג פוליטי צריך לחקות את תכונותיו הנדירות".

היחסים בין ישראל לסרי-לנקה חודשו בשנת 2000. רג'יפקסה לא ניתק אותם כאשר נבחר ב-2005, יתכן כי הסיבה לכך, היא שישאל הייתה אז ספקית מרכזית של אמצעי לחימה וידע לממשלה במלחמתה נגד "הנמרים הטמילים". לצד זאת, הוא פתח ב-2007 נציגות סרי-לנקית ברמאללה ומינה את המזכ"ל לשעבר של "האגודה לסולידריות סרי-לנקה-פלסטיין", ד"ר טי. ג'אייסינג, לשגריר הראשון בפלסטיין. באוקטובר 2008 רג'יפקסה אירח לראשונה את יושב ראש הרשות הפלסטינית, מחמוד עבאס, בסרי-לנקה. גם שר החוץ הפלסטיני ריאד אל-מלכ, שר החוץ לשעבר זיאד אבו עמר, ודוברו של עבאס וחבר הוועד המרכזי של הפת"ח נביל אבו רודיינה נכחו במפגש זה.

בפברואר 2012 הגיעה לרמאללה משלחת סרי-לנקית בראשות בנו של רג'יפקסה, נמל, ונפגשה עם ראשי הסוכנות הפלסטינית לקידום והשקעות ועם אנשי עסקים פלסטינים מהמגזר הפרטי. כעבור חודשיים עבאס הגיע לביקור שני בסרי-לנקה, מלווה בשר החוץ ריאד אל-מלכ. בינואר 2014 רג'יפקסה השיב בביקור ראשון ברשות הפלסטינית (במסגרת ביקור משולש שכלל גם את ירדן וישראל) והתקבל על ידי ראש הממשלה הפלסטיני ראמי חמדאללה והשגריר הפלסטיני בסרי-לנקה, אנואר אלאגא. שר החוץ הפלסטיני ריאד אל-מלכ הצהיר, כי הביקור "משקף ציון דרך ביחסים המיוחדים בין סרי-לנקה לפלסטיין". רג'יפקסה הניח זר פרחים על הקבר של ערפאת, קיבל את אות הכבוד הגבוה ביותר – "כוכב פלסטיין", צפה על "כביש מהינדה רג'יפקסה",

מחוץ למשרדי הנציגות הסרי-לנקית ברמאללה, אשר נקרא על שמו ב-2007, נפגש עם בכירי הקהילה העסקית הפלסטינית והשתתף במיסה בכניסית המולד בבית לחם.

האהדה מצד סרי-לנקה לעניין הפלסטיני באה לידי ביטוי גם בזירה הבינלאומית. בעת ביקורו של עבאס בסרי-לנקה, שנערך ב-2008 אמר רג'פסה, כי "סרי-לנקה שימשה יו"ר ועדת האו"ם לזכויות אדם בפלסטין 38 שנים ברציפות, שיא ייחודי, בעיקר משום שאינה מדינה מוסלמית". ב-2011 סרי-לנקה תמכה בהצטרפות הרשות לאונסק"ו כחברה מלאה, ורג'פסה תמך בפלסטינים בכל ששה הנאומים שנשא בעצרת הכללית של האו"ם. בפברואר 2013 נפגש ראש הממשלה של הרשות הפלסטינית דאז, סלאם פיאד, עם שר החוץ הסרי-לנקי, ג'מיני פייריס, והודה לו בין היתר על התמיכה שסרי-לנקה העניקה לרשות הפלסטינית בנובמבר 2012 בזמן ההצבעה בעצרת הכללית של האו"ם על החלטה 67/19, שהעניקה לפלסטין מעמד של מדינה שאינה חברה בארגון. בעצרת הכללית ה-69 של האו"ם, שהתקיימה בספטמבר 2014, הכריז רג'פסה שוב על תמיכה "בהגשמת מדינה פלסטינית מאוחדת, ריבונית, עצמאית, בת-קיימא, המתקיימת לצד ישראל בשלום, בגבולות בטוחים ומוכרים". בשולי העצרת, בפגישה עם עבאס, הוא הצהיר, כי סרי-לנקה החליטה לתרום מיליון דולר לשיקום הרצועה מההרס שנגרם בה בזמן מבצע "צוק איתן".

הרשות הפלסטינית מצדה תמכה בסרי-לנקה לאורך השנים במושבי זכויות האדם של וועדות האו"ם בג'נבה, שבהם נדונו האשמות בדבר חלקם של הממשלה והצבא הסרי-לנקי במלחמה נגד "הנמרים הטמילים". בספטמבר 2009 נערכה סדרת דיונים בין שגריר סרי-לנקה בפלסטין, ד"ר טי. ג'אייסינג, לריאד אל-מלכי וסגנו, במטרה לגייס כספים מהליגה הערבית לסרי-לנקה. כ-90 אחוזים מהתה הנמכר בשטחי הרשות מיובא מסרי-לנקה, ותיירים רבים מסרי-לנקה מבקרים בבית לחם ובירושלים.

מבחינת ישראל, חילופי השלטון בסרי-לנקה עשויים לאותת על פוטנציאל לשיפור מסוים ביחסים בין המדינות. אמנם, שוליותה היחסית של סרי-לנקה בזירה הבינלאומית משמעותה היא, שגם שיפור ביחסים בין ישראל לבניה לא יוסיף נדבך חשוב למעמדה הבינלאומי של ישראל. ואולם, אין בכך כדי לבטל את היות סרי-לנקה דוגמה לרשת הקשרים הדיפלומטיים והכלכליים שרקמו הפלסטינים עם מדינות שונות ברחבי העולם – גם כאלה הנעדרות השפעה ישירה על זירת הסכסוך והתהליך המדיני הישראלי-פלסטיני – וכן להשפעתן של התפתחויות בזירות פוליטיות פנימיות על מעמדם של הפלסטינים בזירה הבינלאומית. על רקע השינוי הפוליטי בסרי-לנקה לא צפוי נתק ביחסים הכלכליים בינה לבין הרשות הפלסטינית, אך סביר להניח, כי היחסים הדיפלומטיים ביניהן יצטננו במידת מה, דבר שיבוא לידי ביטוי בתמיכה סרי-לנקית נלהבת פחות בעניין הפלסטיני במסגרות בינלאומיות, ובפרט במוסדות האו"ם.